

Translated!

Translated to English

הדרום

אלול י"ט

כהן עבריין מהו שיעלה לדוכן? *

מ א ת

הרב נחום לאם

שיטת רבנו גרשום מאיר"ג ע"י תד"ה
 כי מהדר, טוטה לט, א, ובמהוו ויטרי
 עמ' 91 והלאה, וכל התשובה במלואה
 הונאה באר"ז ח"ב סי' תי"ב, ואחריו רש"י
 בתשובה ע"י תד"ה לא ישמשו מנחות
 קט, א, דס"ל מכמה טעמים דאם עשה
 תשובה מותר לישא כפיו, וכחריט"ם
 משמע שיטת ספר ומהוויר הובא בתוס'
 הנ"ל, וג"כ ה"ר אלעזר ב"ר יצחק הגדול
 רבן של רבותיו של רש"י, בתשובה
 שנדפסה בפ"ג בספר "תשובות בעלי
 התוספות" לד"ר אברהם יצחק אגוסט,
 ולכאורה כדון ע"ז ה"ה במחלל שבח
 בפרהסיא.

אבל קצת קשה למה שינה הרמב"ם
 את הדין של ע"ז לענין עבודת כהנים
 משאר ענינים כגון שחיטה וכוונתה, ששם
 לא הזכיר דאסור אפילו כשעשה תשובה,
 וע"י בכ"מ בהל' תפילה שם שכתב
 שמשמעות הקרא של לא יעלו כהני חבמות
 כן הוא, ולפע"ד י"ל בדרך הסבוא, דהטעם
 שע"ז אינו נושא כפיו הוא דכופר בעיקר
 ומוציא את עצמו מכלל ישראל בזה שהוא
 ע"ז, וממילא הוי כגוי ^{כגוי} דבריה דזה
 שעבד ע"ז הוי פסול גוף ופקע ממנו
 שם ישראל, ואם אבד שם ישראל ממילא
 שאבד שם כהן וכמו שלא ייתכן גוי
 מלידה שיהיה כהן, ואח"כ כשעשה תשובה
 קבל עליו שם ישראל כאילו לא היה לו
 שם ישראל מעולם ועתה קבלו בפעם
 הראשונה, וא"כ א"א שיתחפש עליו שם
 כהן, ממש כגוי שנתייר לישראל הוי,

בארון הזמן ובהחלט הלבבות הועמדה
 בסכנה מצות ברכת כהנים בהרבה מקה"י
 לותינו באה"ב, כבר נתפשט הנוהל
 שהכהנים שאינם שומרי שבת ומצוות
 אינם עולים לדוכן, וכתוצאה מזה מספר
 הכהנים הנושאים כפים הולך ומתמעט
 ורוב הנשואים הם זקנים מופלגים,
 וברכות הטנים וזקנים אלה הולמים
 לעולמם אין כאן פרחי כהונה להנכם
 למצוה יקרה זו, ועוד מעט משתכח
 לגמרי מבתי כנסיות שלנו ומלכות
 המתפללים כמו שקרה בהרבה קהילות,
 וכמו שיעידו עדות נאמנה רבנים רבים
 המכהנים בערי השדה, ולכן שמתי בלבי
 לברר את הענין לפע"ד בכדי להציל את
 המצוה הזאת ולא תהיה עדת ישראל
 חלילה שריו בלא ברכה.

הנה שאלתנו מתחלקת לשתיים: מה הדין
 בכהנים שהם מחללים שבת בפרהסיא,
 ומה הדין בכהנים שעובדים על האיסורים
 המיוחדים לכהונה כגון איסור גרושה
 וחלוצה ואיסור טומאה למותם.

מחלל שבת בפרהסיא הושווה בכ"מ
 בש"ס לע"ז ^{לע"ז} כגוי לכל דבריו, ע"י
 למשל בע"ז ^{לע"ז} סט, ב, וכן פסק הרמב"ם
 פ"ל מהל' שבת ה"טו שהם שווים בזה
 שהם כגוי לכל דבריהם, ובברכת כהנים
 כתב הרמב"ם בפט"ו מהל' תפילה ה"ג
 שהורג את הנפש וע"ז והמיר לעכו"ם
 אינו נושא כפיו אפילו עשה תשובה (כנגד

(1) לוי' מירי זקני הרה"ג ה"ר יהושע
 בויטעל וצ"ל, בעהמ"ח שו"ת עמק הלכה.

לוי' זקני הרה"ג ה"ר יהושע

כ"ט

שבת

כא"ל

כהן לא הול' ולפיכך פסק הרמב"ם דאינו נושא כפיו ואפילו אם עשה תשובה. ומה שגם רוצה אינו נושא כפיו אפילו כששב, זה מטעם גזירת הכתוב, דאע"פ שהוא גברא דקא חזי (ולכן לא מנאי הרמב"ם ב"ח דברים המעכבים את העבודה בסוף הלכות ביאת המקדש) מ"מ גזירת הכתוב הוא, או כו"ש בתד"ה שנאמר סנהדרין לה, ב, דאין קטיגור נעשה סניגור. אבל ע"ז איסורו הוא מטעם פסול גוף שאבד שם ישראל וכדכתיבנא. וא"כ כיון דמחלל שבת בפרהסיא דינו כע"ז ה"ה דאינו עולה לדוכן ואפילו כשעשה תשובה.

אולם דבר זה צל"ע דשנינו במנחות קט, א, דכהנים ששמשו לדבר אחר (ושבו) הרי אלו כבעלי מומין הולקין ואוכלין ולא מקריבין. ועוד שנינו ביבמות ע"א א: בו (כלומר, בקרבן פסח) המרת הדת פוסלת ואין המרת דת פוסלת במעשר, וע"י תד"ה ואין שם דה"ה לתרומה, ואי נימא דמומר לע"ז פקע ממנו שם ישראל איך יאכל בקדשים ותו"מ והלא זר הוא. ובדרך כלל קשה איך אמרינן על שום אחד מהמומרים שהוא כגוי ממש, והלא אם למשל יבא לפנינו מחלל שבת בפרהסיא ובזדון וישאל ממנו אם מותר לו לאכול נבילות וטריפות האם נתיר לו? אלא ודאי דיש לו שם ישראל, וא"כ הדרא קושיא לדוכתי. אבל מאידך גיסא א"א לומר שיש לו שם ישראל, דהלא כתב הרמב"ם בפ"ב מעכו"ם ה"ה ישראל שעבד כו"מ ה"ה כעכו"ם לכל דבריו ואינו כישראל שעבר עבירה שיש בה סקילה וכו' וכן האפיקורסים מישראל אינן כישראל לדבר מהדברים ואין מקבלין אותן בתשובה לעולם וכו', וכן בהרבה ענינים הלא דנים את המומר לעכו"ם והמחלל שבת בפרהסיא ממש כגוי. לכן נראה לפע"ד לחלק בכל הענינים

האלה, בין שם ישראל בתור יחיד לשם ישראל בתור אח. דכל אלה שדנים אותם כגוי מחמת רשעותם היינו שלענין אחוה, לגבי יחסיהם החברתיים-הלכתיים עם כלל ישראל, נחשבים ממש כגויים שאין לנו אתם יחסי אחוה וכאילו הם גויים גמורים. אבל בעצם, כשהם לעצמם בגדר יחידים ולגבי התחייבותם ויחסיהם כלפי הקב"ה, נשארו ביהדותם המלאה. ונראה שזהו הפירוש של המונח "לכל דבריו" או "לכל דבריהם", דאף שבעצם הם ישראל מ"מ לגבי "דבריהם" עם כלל ישראל הם כגויים, דלעניני אחוה הם כורים ונכרים לנו. ולפי"ז מוכן מ"ש בגמ' יבמות שם שאין המרת הדת פוסלת במעשר ותרומה, דאכילתן של תרומות ומעשרות היא דין של כהן בתור איש פרטי, בינו לבין המקום, ולא ענין של אחוה.

והיות שרבו הסוגיות בענין מומרים, אציע רק קצתן לבחון ולראות היעמדו דברי הנ"ל:

(א) בעירובין דף סט נשנית הסוגיא של מומר לע"ז ומחלל שבת בפרהסיא וסתם פושעי ישראל כגון צדוקים הכופרים בתו' שבעל פה והאפיקורסים שאינם מודים בעירובי חצירות. ובסיכום הסוגיא כתב הרמב"ם בפ"ב מהל' עירובין הט"ז ובפי' המשניות למתני' דף סא, דיש בזה ג' סוגים: גתינת רשות, ביטול רשות ושכירות. ישראל כשר נותן רשות ומבטל רשות. נכרי רק שוכרין ממנו. מומר לע"ז ולחלל שבת בפרהסיא "הרי הוא כעכו"ם לכל דבריו" ורק שוכרין ממנו. והאפיקורסין והפושעים והצדוקים שאינם מודים בתושב"ע ועירובין, אינם נותנים רשות כישראל כשר ואין שוכרין מהם כמנכרי, ורק מבטלין רשות. א"כ מזה דמומר לע"ז ולשבת הוי כגוי גמור לענין אחוה, ואין זה דין מיוחד לאלה

שאינם מודים בעירוב, דהלא זהו סוג האפיקורסים והפושעים וכו' אלא דלענין אחוה יש להם פסול גוף, ואינם נחשבים כישראל לענין איסור שכנים.

(ב) בפ"ב מהלכות עכו"ם ה"ה כתב הרמב"ם וז"ל: ישראל שעבד כו"מ הרי הוא כעכו"ם לכל דבריו ואינו כישראל שעובר עבירה שיש בה סקילה וכו' וכן האפיקורסים מישראל אינם כישראל לדבר מן הדברים ואין מקבלין אותן בתשובה לעולם שנא' וכו' עכ"ל. ובלחם משנה שם הקשה מהרמב"ם בהל' תשובה שכתב דאפשר לו לשוב ושאל עשה תשובה יש לו חלק לעוה"ב, וא"כ קשה מ"ש כאן שאין מקבלין אותו בתשובה. ותירץ שיש נ"מ בין מה שאנו מקבלין אותו בתשובה ומה שהקב"ה מקבלו בתשובה, דודאי אנו אין לנו לקבלו, וטעמו עמו שם, אבל זה ברור שאפשר להם לשוב ושבתו בתם מתקבלת אצל הקב"ה ויש להם חלק לעולם הבא, ע"ש. ולפמ"ש מובן על נכון, דודאי דלא פקע ממנו שם ישראל לגמרי, בתור איש יחידי בינו לבין קונו, דאל"כ והוי ממש גוי איך אפשר לעשות תשובה בכלל, היתכן לגוי מלידה שיהי' לישראל ע"י תשובה גרידא? אלא ודאי דלגבי אחוה והיותו חלק מכלל ישראל הוא דאין לו שם ישראל והוי כגוי, משא"כ בינו לבין עצמו דנשאר ישראל, ולכן אנו בתור אחיו יכולים לקנסי ויא' לקבלו כשעשה תשובה, ולהחשיבו כגוי גמור לגבי יחסיו אתנו, אבל כלפי שמיא נשאר ישראל ויכול לשוב לחיק בוראו בתשובה שלימה ולקבל חלקו לעוה"ב.

(ג) כעין זה יש להוכיח ג"כ מדין השבת אבידה למומר במס' ע"ז כו, ב, דמקרא לכל אבידת אחיך מרבינן מומר לתיאבון שחייב להחזיר לו אבידתו, משא"כ מומר להכעיס שאין מחזירין לו אבידתו, ולפמ"ש

(ד) וכגון זה הוא ג"כ דין מומר לעכו"ם ברבית, ע"י בע"ז שם תד"ה אני שכתבו, דבמומר לתיאבון אסור בין ליקח ממנו בין ליתן לו רבית, אבל במומר להכעיס לוקחין ממנו רבית, דהמומר מופקע מדין להחיותו, וחי אחיך עמך, אבל אין נותנין לו רבית משני טעמים: משום לא תשיך ומשום לפני עור, א"כ מזה מוכח שהמומר לפ"ע נחשב כישראל גמור ומוזהר על כל המצוות והאיסורים, ולפיכך אסור לנו להכשילו ולהעבירו על דעת קונו, משא"כ לענין אחוה אינו נחשב כאחינו ואין אנו מצווים להחיותו (וע"ש ענין כל אבידת אחיך, ובתוס' ענין השבת אבדתו והשבת גופו) ולכן מותר ליקח ממנו רבית.

(ה) ועוד כעין זה בענין ירושה, עיין קדושין יז ע"ב, וברא"ש שם, דמומר

פלוגי זה שפירש מן הצבור אל יראה
בנחמת צבור. ולעומת זה, הרבה יותר
חמור מאי־ראיתו בנחמת הצבור למדנו
בפ"ב ה"י ממס' שמחות: כל הפורש מדרכי
הצבור אין מתעסקין עמו לכל דבר, אחיהם
וקרוביהם לובשים לבנים ואוכלים ושותים
ושמחים שנאבד שונאו של מקום וכו'.
ועי' ג"כ סנהדרין מז, א. דכהן אסור
ליטמא לאביו שפירש מדרכי הצבור דכתיב
עושה מעשה עמו. והחילוק ביניהם תלוי
בשתי ההגדרות של המושג "צבור". האחת
היא הצבור כמות שהוא עכשיו כפי מינו
ובנינו הנוכחי, הצבור החברתי הריאלי.
כלפי צבור זה כווננו חז"ל באמרם, אל
תפרש מן הצבור, או "אין גוורים גזירה
על הצבור אא"כ רוב הצבור יכולין לעמוד
בה" בע"ז לו, א. המתבודד מצבור זה הוא
בגדר פורש מן הצבור. ההגדרה השנית
היא הצבור העל־היסטורי, הצבור האידי
אלי של כל הדורות, כנסת ישראל הכוללת
כל בני מאז הוסדה לעם ועד סוף הימים.
צבור זה אינו תלוי בתכונתו של הקהל
הנוכחי אלא בזו שנקבעה לה בכריתת
הברית על הר סיני. צבור נצחי זה הוא
הוא שכרת הברית את הקב"ה על הר
סיני, ולכן נכללו כל הדורות בברית זו.
אף "את אשר איננו פה עמנו היום". לזה
כווננו חז"ל באמרם אין מיתה בצבור ואין
צבור מתים, בהוריות ה, א. ותכונותיו או
דרכיו של הצבור הזה האידיאלי והרוחני
המקיף את כל הדורות הם דרכי ד' ודרכי
התורה. וכל הפושע וכופר בברית זו בין
ד' והצבור הנצחי של כנסת ישראל הוא
בקרא "פירש מדרכי הצבור". ועי' סנהדרין
מז, א. על הפורש מדרכי הצבור כתב

רש"י: "כגון מומר".

וא"כ דכל מומר הבוגד בברית והכופר
בקשר בין הצבור הזה ואלקיו הוא פורש
מדרכי הצבור, ע"י פרישה זו מוציא את

לעכו"ם יורש אביו ישראל^ט). ומוכח
ממרוצת הסוגיא דזאת אומרת דהמומר
נשאר בשם ישראל, וא"ש לפמ"ש דירושה
הוא ענין של היחיד, וכיון שבעצם ישראל
הוא והוא ג"כ באופן טבעי הבן של האיש
הזה לכן יורשו, דאין ירושה ענין של
יחסים חברתיים. וא"ח טבעי עם יש
ראל אחר.

אמנם מקור נאמן לכל דברינו הנ"ל
הוא בתוס' ד"ה ישראל סנהדרין עב, ב.
שכתבו שבן ברית ממעט מומר לעכו"ם.
פירוש כמו שכתבנו דמומר מופקע מתורת
בן ברית או אחזה. ועיין מג"א או"ח סי'
קפט, סעיף א.

ואילולא דמסתפינא הייתי אומר שמה
שאמרתי שהמומר הוא מופקע מתורת
אחזה ישראלית תלוי בחילוק אחר שכתב
תי במקור"א, דיש הבדל בין המונחים
"פורש מן הצבור" ו"פורש מדרכי הצבור".
דהנה למשל בתענית יא, א. למדנו: ת"ר
בזמן שישראל שרויין בצער ופירש אחד
מהן באין שני מלאכי השרת שמלווין לו
לאדם ומניחים לו ידיהם על ראשו ואומרים

(*) כן הוא בהדיא ברא"ש בפירושו, וכן פסק
בתשובות כלל יו סי' י, דמה"ת מומר יורש אביו
ורק שחכמים קנסוהו. ומ"ש הרה"ג הר"ר אורי
לאנגער שליט"א (במכתב שצטט הרה"ג ר' משה
חיים אפרים בלאך ב"הדרום", ניסן תשי"ט) מתשו'
הרא"ש שאינו יורש מה"ת, לא דק, דאדרבה
הרא"ש הוא מי שסובר שהמומר יורש מה"ת
וכמ"ש, ושגיאיתו עולה מזה שצטט הרא"ש מתוך
דברי האבני מילואים סי' קנו סעיף ה, שכונן
להשיטה שהרא"ש הביאה ולא לדברי הרא"ש
עצמו. וכן ס"ל להראב"ה דמומר לע"ז יורש
אביו מה"ת, הובא במדרכי קדושין שם. אמנם
המדרכי שם הביא פסקו של מר רב צדק גאון
דאינו יורש, והאבני מילואים שם הביא מהמהר"ך
שפסק ג"כ שאינו יורש. ולקיים שיטתנו עפ"י
פסק זה י"ל דס"ל דירושה היא ג"כ ענין של
אחזה והיותו חלק מכלל ישראל. ועש"ה באבני
מילואים שלמד מזה לענין יבום וחליצה במומר
ששם ג"כ ענין של אחזה, כי ישבו אחים יחדיו.

עצמו מן הכלל ואינו משתייך עוד לצבור זה בתור אחיהם, ולכן מדה כנגד מדה אין אנו חושבים אותו כאח לנו. אבל בינו לבין עצמו עודנו עומד בכל התחייבויותיו כלפי שמיא, דאף שע"י הכחשתו בדרכי הצבור הוצא מן הצבור, זה רק בתור איש צבורי, בתור אח לשאר בני כלל ישראל, משא"כ בתור איש יחידי ופרטי שעודנו עומד במצב יהדותו.

היוצא לנו מכל זה דבין מומר לע"ז בין מומר לחלל שבת בפרהסיא אבדו שם ישראל והם כגויים גמורים "לכל דברי-הם", אבל זה רק לענין היותם בתורת אחיהם לשאר ישראל, אבל בעצם, בינם לבין המקום, עודם נחשבים כישראלים גמורים. וכל מה שאמרתי לעיל בהסברת שיטת הרמב"ם לענין מומר לעכו"ם ששב שאינו נושא כפיו, וכל מה שאכתוב להלן אי"ה בענין הפקעת שם ישראל ופסול גוף, הוא רק לענין אחיהם כנ"ל.

הנה אמרנו דמחלל שבת בפרהסיא דומה למומר לעכו"ם וא"כ צ"ל שאסור לישא כפיו. (אבל ע"י בפר"מ א"א או"ח סי' קכח סעיף נה, מה שדייק מהרמב"ם דמחלל שבת הוי לענין נשיאת כפים כשאר עבירות שאינן מונעין אותו מלישא כפיו, ובמחכ"ת נראה שאין הכרח לדייק כן, ואדרבה מכל מ"ש לעיל היה נראה ברור שהרמב"ם מחשב מחלל שבת בפרהסיא כעובד ע"ז ולא כעובר על שאר עבירות.) אבל זה רק כשהמחלל שבת דומה לעע"ז גט בטעם היותו כגוי בזה שכופר בעיקר ומציא את עצמו מכלל ישראל ומאבד את שם ישראל שלו בידים. וע"י רש"י ד"ה אלא לאו חולין ה, א, ובמ"מ פ"ל מהל' שבת ה"טו דטעם דמחלל שבת הוא כעע"ז היא דבחלולו הוא כופר בחידוש מעשה בראשית ומעיד שקר שהעולם לא נברא ע"י הקב"ה, וא"כ לפי"ז דיניהם שווים

כשיש שני דברים: חילול הבא מתוך כפירה עקרונית, שיודע ענין שבת וטעמו וחשיבותו ומכוון לכפור בו, וגם שחילולו הוא בפרהסיא, וכלשון רש"י שם שיעיד שקר, כלומר שחילולו הוא בהעזה נגד כלל ישראל המאמינים בחידוש מעשה בראשית ע"י השי"ת. (פרהסיא מקורה ממלה יונית "פרסיא", שפירושו חופש הדיבור, כלומר אין הוא מרגיש שום עיכוב ובושה בזה שמביע כפירתו פומבית.) וזה היה בזמנם כשרוב מנינו ובנינו של הקהל שומר שבת מחללו ואפילו העברייין ידע על מה הוא עובר והיה מעיז פנים בפרהסיא לחללה, בזה מראה בלי ספק שחילולו בא מתוך כפירה בדעת ובזדון בעיקר התורה ופורש מצבור המאמינים, ואז שייך לומר עליו דהוי פסול גוף כעע"ז ופקע ממנו שם ישראל, וממילא בנ"ד גם שם כהן. אבל בזמננו אנו רוב העם אינו שומר שבת לדאבונו, ומחללים אותה מבלי דעת תוקף חטאם ועל מה הם עוברים, ואין חילולם שונה משאר כל עבירה שאינם נוהרים בהן כגון כלאים או גילוח בתער, ואינו בא מטעם כפירה בחידוש העולם ע"י השי"ת; ועוד, רוב העם אינו שומר את השבת ואין בחילולו של כל יחיד ויחיד העזה פומבית נגד הצבור כיון שלכל העם בשגגה, לכן אינו מרידה ואין בזה משום הגדת עדות שקר ואין בכוונתו להר" ציא א"ע מכלל ישראל. אה"ד שם ישראל שלו. וע"י מ"ש הרמב"ם עה"ת על הפסוק וכי תשגו ולא תעשו את כל המצוות האלה, במדבר טו, כב, וא"כ מחללי שבת של זמננו הרוב הגדול שלהם אינו נחשב כעע"ז שהוא פסול גוף לדברינו, אלא כעובר על שאר עבירות שכתב הרמב"ם בפט"ו מה"ת ה"ו שאינם מונעים את הכהן מלישא כפיו. ואע"פ שהפר"ח או"ח סי' קכח ס"ק לט, כתב דאף ששאר עבירות

עצמו מן הכלל ואינו משתייך עוד לצבור זה בתור אחיהם, ולכן מדה כנגד מדה אין אנו חושבים אותו כאח לנו. אבל בינו לבין עצמו עודנו עומד בכל התחייבויותיו כלפי שמיא, דאף שע"י הכחשתו בדרכי הצבור הוצא מן הצבור, זה רק בתור איש צבורי, בתור אח לשאר בני כלל ישראל, משא"כ בתור איש יחידי ופרטי שעודנו עומד במצב יהדותו.

היוצא לנו מכל זה דבין מומר לע"ז בין מומר לחלל שבת בפרהסיא אבדו שם ישראל והם כגויים גמורים "לכל דברי-הם", אבל זה רק לענין היותם בתורת אחיהם לשאר ישראל, אבל בעצם, בינם לבין המקום, עודם נחשבים כישראלים גמורים. וכל מה שאמרתי לעיל בהסברת שיטת הרמב"ם לענין מומר לעכו"ם ששב שאינו נושא כפיו, וכל מה שאכתוב להלן אי"ה בענין הפקעת שם ישראל ופסול גוף, הוא רק לענין אחיהם כנ"ל.

הנה אמרנו דמחלל שבת בפרהסיא דומה למומר לעכו"ם וא"כ צ"ל שאסור לישא כפיו. (אבל ע"י בפר"מ א"א או"ח סי' קכח סעיף נה, מה שדייק מהרמב"ם דמחלל שבת הוי לענין נשיאת כפים כשאר עבירות שאינן מונעין אותו מלישא כפיו, ובמחכ"ת נראה שאין הכרח לדייק כן, ואדרבה מכל מ"ש לעיל היה נראה ברור שהרמב"ם מחשב מחלל שבת בפרהסיא כעובד ע"ז ולא כעובר על שאר עבירות.) אבל זה רק כשהמחלל שבת דומה לעע"ז גט בטעם היותו כגוי בזה שכופר בעיקר ומציא את עצמו מכלל ישראל ומאבד את שם ישראל שלו בידים. וע"י רש"י ד"ה אלא לאו חולין ה, א, ובמ"מ פ"ל מהל' שבת ה"טו דטעם דמחלל שבת הוא כעע"ז היא דבחלולו הוא כופר בחידוש מעשה בראשית ומעיד שקר שהעולם לא נברא ע"י הקב"ה, וא"כ לפי"ז דיניהם שווים

אינן מונעין אפילו כשלא עשה תשובה מ"מ מחלל שבת אינו נושא כפיו אלא א"כ עשה תשובה (ועי' מג"א ס"ק נו, שהביא את הראב"ח דס"ל דאפילו על שאר עבירות צריך תשובה בכדי שיעלה לדוכן, ועי' בפר"מ שם). זה לשיטתו שפוסק כרש"י דע"ז נושא כפיו אם עשה תשובה והוא מיירי ב' הל' שבת של זמניהם שדומין לע"ז ה' י"ל אינו כן במחללי שבת של זמננו וכמס"ל, ומכיון שלא אבדו שם ישראל, לא אבדו גם שם כהן, ולכן כשרים לנשיאת כפים.

ועל דבר זה כבר עמדו גדולי המשיבים האחרונים וענו ואמרו שבמדינותינו בזמנינו אין דין מחלל שבת בפרהסיא כבזמן התלמוד ובאותן התקופות שהיה רוב העם יודע תורה ושומר מצוות. ועי' שו"ת בנין ציון ההדשות סי' כג ובשו"ת מלמד להור"י עיל סי' כט ובהמקורות שהביא שם, ביניי הם דברי השו"מ שפסק להקל בזה, וכבר נתקבל אצלנו לצרף מחללי שבת למנין ולכל דבר שבקדושה ולא שמעתי מגדולי זמננו שימחו נגד זה ויקראו תגר על מנהגנו הלזה, ואם שפיר עבדינן בכגון זה אין שום סברא לאסור על הכהן מחלל שבת לישא כפיו בזה"ז (אא"כ ידוע בהחלט שיודע ענין שבת ואזן וחקר ובכל זאת פרק עול), מכיון שאינו כע"ז אלא כעובר על שאר עבירות כמ"ש, ובפרט שיש לצרף לזה שיטת התשב"ץ הידועה, עי' חי' רעק"א יו"ד סי' ב סעיף ה, דזה דמחלל שבת בפרהסיא הוי כגוי לכל דבריו זה רק בעבודות הקרקע, ורוב החילולים היום הלא אינם בעבודות הקרקע, ובספרי הראשונים והאחרונים מצינו שתמיה הוא לומר לרשע הוסף רשע וחטאת והמגע מן המצוות, עי' פט"ו מהל' תפלה ה"ו.

ולענין כהן העובר על המצוות המיוחדות לכהונה, הנה במשנה בכורות מה, ב,

איתא דהנושא נשים בעבירה והמטמא למתים פסול לעבודה עד שידור הנאה ברבים מאותן הנשים ויקבל עליו שלא יטמא עוד, ובסוף מנחות קט, א, כהנים ששמשו בבית חוניו לא ישמשו עוד בירור שלים. שתי ההלכות הראשונות הביא הרמב"ם בפ"ו מהל' ביאת המקדש ה"ט ודין בית חוניו כתב שם פ"ט ה"י, ועל כולם כתב הרמב"ם שבדיעבד לא פסל, משא"כ בע"ז כשעשה שירות לעכו"ם שפסול לעולם, ע"ש הי"ג, ונראה ברור מדבריו, ששלשה אלה כשרים לנשיאת כפים, דאל"כ ממ"נ או שהיה לו להזכיר כולם שם בפט"ו מהל' תפילה אשר שם מקומם, או שלא היה לו להזכיר אף דין של ע"ז אלא לסמוך על מה שיכתוב בהל' ביאת המקדש לענין הפסולין לעבודה מחמת עבירה, אלא ודאי שג' אלה הואיל ובדיעבד קרבנם ריח נוחה אינם פסולים פסול גוף ולכן כשרים לנ"כ אף לכתחילה, אבל ע"ז דהוי פסול גוף ומופקע משם ישראל ה"נ דמופקע משם כהן וכמס"ל, ולכן אינו עולה לדוכן לעולם, ועי' בב"י או"ח קכח, כתב כן בהדיא וזה הרמב"ם כשרים לנ"כ לכתחילה כל הני שבדיעבד כשרים לעבודה, וע"ש עוד שהביא דמהרי"א ורשב"א פליגי על הרמב"ם וס"ל דנושא נשים בעבירה ומטמא למתים לא יעלה לדוכן, והטור לא הזכיר אלה הדינים בכלל, ומשמע שסובר כהרמב"ם שמתירים בנ"כ לכתחילה, אבל השו"ע פסק כמהרי"א ורשב"א, עי' או"ח קכח סעיף מ וזא.

והנה אלה הדברים צריכים ביאור, דמה נשתנה ברכת כהנים מעבודה להרמב"ם דכאן כשר לכתחילה וכאן רק בדיעבד, ובפרט דאיתקש ברכה לשירות, והוא הוא הטעם שפסל הרמב"ם את הע"ז מלעלות לדוכן, עי' בהל' תפילה שם, ובמה חולקים

2242

1210

דהא אין לו קדושת כהונה ועבודה טעונה ק"כ. אבל בדיעבד, אם עבר ועבד, אז קרבנו ריח ניהוח ולא פסל את העבודה, והטעם הוא דהא מ"מ אותו האיש כהן הוא, יש לו שם כהונה, ובהל' בה"מ פ"ו ה"י כתב דאפילו חלל שעבד בדיעבד עבור דתו כשרה מקרא דברך ד' חילו ופועל ידו תרצה, דאפילו חולין שלו תרצה, כלומר דהעיקר הוא ש"כ של העובד ואפילו אין לו ק"כ מ"מ עבודתו רצויה, וחלל ה"ה עאכ"כ נושא נשיט בעבירה ומטמא למתים.

וכל זה מיירי בעבודה, דלכתחילה תלוי בקדושת כהונה, אבל בנשיאת כפים יסבור הרמב"ם דאינו תלוי כלל בק"כ ותלוי בש"כ בלבד. ועי' ירושלמי גיטין פ"ה ה"ט מחלוקת רב הנא ורב חסדא איך קורא החזן בביהכנ"ס כשיש רק כהן אחד העולה לדוכן, דר"ה ס"ל דמ"מ קורא בלשון רבים "כהנים", שאינו קורא אלא השבט ולא לכהנים יחידים, שלא תאמר איש פלוני שופך דמים ומגלה עריות והוא מברכנו אמר הקב"ה ומי מברך לא אני וכו' שנאמר ושמו את שמי על בני ואני אברכם. (ועי' בכ"מ שם דאם ודאי שופך דמים פסול, וכנראה ממנו שהירור שלמי לרווחא דמילתא קאמר, אבל אינו כן לגבי מגלה עריות, דשופך דמים שפסול הוא מטעם גזה"כ ידיכם דמים מלאה, אבל אילולי כן היה כשר לדוכן, עי' ב"ח או"ח קכח, דאפילו ודאי מגלה עריות, ולא רק במרננין אחריו נושא כפיי לכתחילה, ואפילו בשופך דמים ס"ל להראב"ה זרק במועד לכך פסול מנ"כ, עי' באו"ז וז"ב ס"י תיב). וא"כ כיון שהש"י הוא המברך ולא הכהן, וכיון שהשליח של הקב"ה בשימת הברכה הוא לא הכהן היחידי אלא השבט, כלומר עצם היותו כהן ביחוס ובגזע, א"כ אינו ענין לוקדשתו, לק"כ

הרמב"ם והרשב"א ומהרי"א, שזה מתיר ואלה אוסרים?

לפע"ד י"ל דשני דינים יש כאן, שם כהונה וקדושת כהונה. שם כהונה הוא תכונת החפצא של כהן, עצם כהונתו, מה שהוא כהן מלידה עפ"י יחוסו וגזעו שהוא מזרע אהרן, ואינו תלוי בטיב אותו הכהן היחידי. וקדושת כהונה היא הקדושה היתירה, קדושה של אהרן, שהוסיפה התורה לכל כהן יחידי שמתנהג כשורה וכתור רת כהנים אשר דיניה נזכרו בפרשה זו כגון איסורי נשואין לגרושה וזונה ואיסור טימאה למתים. ואם כהן אינו שומר את הדינים האלה, הוא מפסיד קדושה נוספת זו אע"פ שנשאר חלק משבט הכהנים, יש לו שם כהונה אבל לא קדושת כהונה, הוא מזרע אהרן אבל אין לו קדושת אהרן, והנה בעבודה לכתחילה צריך ק"כ אבל בדיעבד סגי בש"כ, משא"כ בברכה דשם יסבור הרמב"ם דאף לכתחילה תלוי אך ורק בש"כ.

ודבר זה דעבודה טעונה קדושת כהונה לכתחילה אנו לומדים מפסוק בסדר אמור, וקדשתו כי את לחם אלקיך הוא מקריב, דהקרבת לחם אלקים (כלומר: עבודה) צריך קדושת כהונה, ואם אין הכהן מתנהג כדין קדושת כהונה שפרטי נזכרו בפרשה זו כנ"ל, אזי פסול להקרבת לחם אלקים, וזהו המשנה בבכורות מה, שהבאנו לעיל, דהנושא נשים בעבירה והמטמא למתים פסול לעבודה, ומפסוק זה של יקדשתו אנו לומדים ג"כ שאר דיני קדושת כהונה, כגון שאם מתנהג בקדושה עלינו לכבדו ולקרואו ראשון לתורה, עי' גיטין נט, במתניתין ובגמרא שם, ושם חילל ק"כ בנשואי עבירה עלינו להלקותו עד שיגרש, עי' יבמות פח, ב, ולפיכך פסק הרמב"ם בהל' בה"מ דהנושא בעבירה והמטמא למתים אסור לו לעבוד לכתחילה.

ואינם שייכים לדין ברכת כהנים. וכל הנ"ל הוא בין אם נאמר שההיקש מדאורייתא בין אם נאמר שהוא רק אסמכתא בעלמא כמשמעות הגמרא בתענית כו.

(ולענין מה שכתבתי בראש המאמר דזה שע"ז אבד שם ישראל זה רק לענין אחזה והדינים התלויים באחזה, הנה פשוט שעבודת הכהן היא תפקיד של אחזה כלפי כלל ישראל ולא רק מצוה מיוחדת בין הכהן להקב"ה, דבין למ"ד הני כהני שלוחי דרחמנא בין למ"ד שלוחי דידן, בנדרים לה, ב, הלא עכ"פ הם שלוחים, ובתור שלוחים יש להם קשר ויחס ושייכות בין למשלח בין לנשלח אליו, וא"כ כל העבודה היא בגדר אחזה ולא בגדר מצוה פרטית ואישית.)

ואם כנים דברינו בפירוש שיטת הרמב"ם יצא לנו פסק הלכה ממש ההיפך מהנהג אצל הרוב היום, וכהן שאינו עומד בקדושתו יהיה כשר לישא כפיו אבל אין לנו לקרותו ראשון לתורה שהוא דין בוקדשתו, עי' גיטין דף נט, וברמב"ם ריש פ"ד מהל' כלי המקדש ובסה"ם להרמב"ם מצות עשה ל"ב.

והנה כל הנ"ל הוא להרמב"ם, אבל רשב"א ומהרי"א יחלוקו ויסברו דגם נשי את כפים טעונה קדושת כהונה ולהכי נושא נשים בעבירה ומטמא למתים אינו עולה לדוכן, וטעם שיטתם הלזו י"ל שהם ילמדו הפשט בפסוק באופן אחר, שהפסוק המלא הוא וקדשתו כי את לחם אלקיך הוא מקריב קדוש יהיה לך כי קדוש אני ד' מקדישכם, ועי' רמב"ן עה"ת ובראב"ע דמקדישכם פירוש כולכם, כלומר דקדושת הכהנים היא הכרחית כי על ידיהם הקב"ה ממשיך מקדושתו על כל בניו, ולפי"ז אני ד' מקדישכם הוא טעם לוקדשתו, וא"כ כל פעולה שהכהן עושה שעל ידה נמשכת קדושת ד' על כל העם טעונה קדושת

של הכהן היחיד התלוי בהנהגתו אם הוא מתנהג בקדושה או אינו מתנהג בקדושה. אלא הוא דין בשם כהונה במה שהוא כהן מלידה, שבט של כהנים, ובאמת כמש"ל כל עצם הפסוק של וקדשתו הוא מוטב רק לענין עבודה, להקרבת לחם אלקים, ועי' בספר אור החיים פרשת אמור שם שמדגיש שבפסוק זה שינה חכ"ל את לשונו מה פסוקים הקודמים ונ"א את המצוה בלשון יחיד ולא בלשון רבים, וטעמו עמו שם, אבל לפמ"ש מובן דהלא ק"כ הוא ענין לכל כהן וכהן יחידי, וזהו לגבי עבודה, אבל בברכה תלאה הכתוב בשבט, כלומר בש"כ ולא בק"כ, ולפיכך כיון שברכת כהנים הוא דין בש"כ ולא בק"כ, א"כ אפילו עבר על מצוות ק"כ כגון נשואי עבירה וטומאה למתים מותר לו לישא כפיו.

ולהנ"ל מובן ג"כ מדוע למד הרמב"ם דין עע"ז בנשיאת כפים מעבודה על ידי ההיקש של לשרתו ולברך בשמו ולא למד היקש זה לענין נושא נשים בעבירה ומטמא למתים שלכתחילה פסול לעבודה וכשר לנשיאת כפים, דהיקש זה הוא רק לענין ש"כ שאותם הדינים של עבודה המיוחדים לש"כ שייכים ג"כ לברכת כהנים, אבל דיני עבודה הבאים מכח וקדשתו אינם ענין לברכה כלל וכלל, (והמעין היטב בכל הפסוק של לשרתו ולברך בשמו, בדברים י, ה, יראה ששם מכוונת התורה להבדיל שבט לוי לשרות ומוזה דגם שבט הכהנים נבדל, וא"כ מן המקרא הזה למדין דההיקש של לשרתו ולברך בשמו הוא כלפי השבט, ש"כ, ולא כלפי קדושה שהוא ענין של כל כהן יחידי, ולהכי בעע"ז כיון שאבד שם כהונה שלו בזה שאבד שם ישראל ופסול לעבודה ה"ב פסול לנשיאת כפים, משא"כ במטמא למתים וכדומה, דהם דינים בק"כ וא"כ אינם בההיקש

ההנהגה
הנהגה
16521

על הרמב"ם, אלא מכיון שההיתר לא נזכר בהדיא דייק שאסור.
 סוף דבר לענין שתי השאלות לפנינו היה נ"ל שבענין כהנים מחללי שבת בזמן הזה, שהם ממש כתינוק שנשבה בין העכו"ם, שלא רק שלא נזכר עליהם לעלות לדוכן, אלא אדרבה נעידד אותם ונחזק אותם לקראת מצוה יקרה זו. ועי' בשו"ת חת"ס או"ח סי' כג, בענין ספר המקצועות שרצה לאסור נשיאת כפים לכהן שנכנס לבית שיש שם גדה, והראב"ד סוף מס' תמיד כתב עליו דהמחמיר מתברר, והח"ס פירש דברי הראב"ד שכוונתו לא שהמחמיר לאסור על הכהן לישא כפיו מתברר, אלא דהמחמיר שלא להכנס לבית גדה מתברר, אבל ודאי שאין לנו להחמיר כולי האי. ובדרך זה אומר בנ"ד מי יודע איזהו חומרא ואיזהו קולא, דילמא איפכא, שכל האוסר לכהן כזה לישא כפיו מקיל יותר במצות עשה של כה תברכו, והמחמיר להכריחו לברך הוא מתברר, וגם מקרב עי"ז נפשות זרע אהרן לבל ידח ממנו נדח, ולענין כהנים העוברים על איסורים המיוחדים לכהונה כגון נשואי עבירה וטומאה למותים, היה נראה לפע"ד לאסור עליהם נשיאת כפים, כשיטת הרשב"א ומהרי"א וכפסקו של הש"ע. ואף מטעמים פסיכולוגיים טוב לדחותם מלקחת חבל במצוה חשיבה אחרי שאין מקבלים על עצמם את אחריות ואת המשמעת של כהונה, ואם נבוא לתת להם הנס כל הזכויות של הכהנים יבואו לזלזל בכהונה לגמרי.

כהונה, ולפיכך כמו שעבודה צריכה ק"כ, כמו כן ברכה, דגם היא ענין השפעת קדושת השי"ת על כל העם באמצעות הכ"ה. ועיקר ההבדל בין הרמב"ם והרשב"א במחלוקתם אי נשיאת כפים תלוי בק"כ או בש"כ הוא דהרמב"ם יסבור דכל דיני קדושת כהנים אנו לומדים מראשית הפסוק, וקדשתו, ועל זה נאמר הטעם כי את לחם אלקיך הוא מקריב, דק"כ היא ענין לעבודה ותו לא, וכל שאר הפסוק הוא באור לזה, אבל זה העיקר, ועי' בסה"מ עשה ל"ב בפירוש שם דכל הלימודים על ק"כ באים ממלת וקדשתו, כגון דין של קדימה למנה יפה וקרה"ת ודין של דפנו וכו', א"כ מכאן דאין ברכת כהנים ענין לק"כ, ומהירושלמי שהבאנו לעיל מוכח שהיא כן ענין לש"כ. אבל הרשב"א ודעימא יסברו שהדרשות הן על שני חלקי הפסוק ושהלימודים על ק"כ הם בין מוקדשתו בין מקדוש יהיה לך, ועי' ברש"י בחומש שם ובת"י שכתבו כן בפירוש, וא"כ הטעם של כי את לחם אלקיך הוא מקריב הוא רק דוגמא פרטית להטעם הכללי של אני ד' מקדישכם שזהו העיקר וזה כולל בתוכו גם נשיאת כפים וכמו שדייקנו לעיל מפירושם של הרמב"ן והראב"ע.

אבל מה נעשה שאחרי שהכל נשמע תפסו הפוסקים האחרונים בהאיסור לעלות לדוכן וגררו בתר פסקו של הש"ע בסי' קכח סעיף מ' ומא, שהכריע כרשב"א ומהרי"א. והנה המעיין בב"י יראה דפסק כן לא מטעם חדש או מכח איזו קושיא

15
האחריות